

Конституція – правова основа України

28 червня – День Конституції України

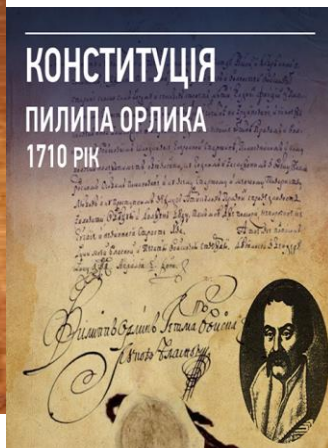
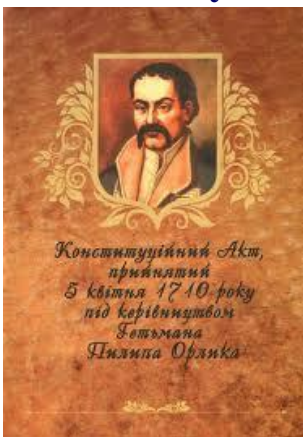

День Конституції України – державне свято. Святкується воно щорічно 28 червня на честь прийняття Конституції України того ж дня 1996 р.

Слово «конституція» походить із латинської мови, якою говорили ще в Стародавньому Римі. А означає воно «устрій, установа», тобто будь-яка конституція визначає, якій бути державі, де ми живемо, а також – наші права та обов'язки.

Попередники сучасної Конституції:

1. Конституція Пилипа Орлика – 1710 р.

Конституція Пилипа Орлика — договір гетьмана Війська Запорозького Пилипа Орлика зі старшиною та козацтвом Війська (від усієї старшини та козацтва конституцію Орлика підписав кошовий отаман Кость Гордієнко), який визначав права і обов'язки усіх членів Війська. Укладений 1710 року. Затверджений шведським королем Карлом XII латиною і староукраїнською.

Написаний

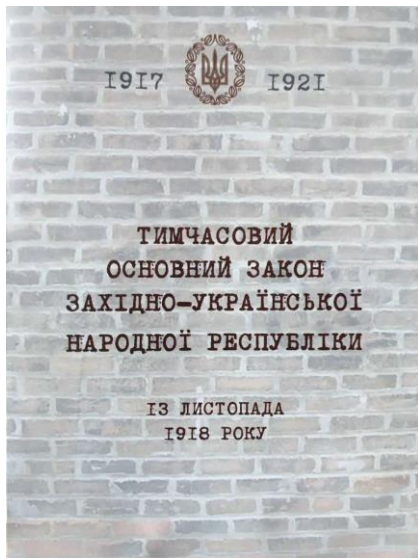
Складається з преамбули та 16 статей. За оцінкою українських істориків є однією з перших європейських конституцій нового часу. Чинності не набула, оскільки була написана в умовах вигнання.

2. Конституція УНР – 29 квітня 1918 р.

Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) – основний закон УНР, прийнятий Центральною Радою 29 квітня 1918 року, в останній день існування Центральної Ради. В конституції наголошувалось, що вся влада в УНР «походить від народу», а її верховним органом мають стати Всенародні збори. Конституція утверджувала принцип верховенства парламенту, тобто парламентську республіку, проте не розкривала питань власності, кордонів, мови, державних символіки тощо.

3. Мала конституція ЗУНР – 13 листопада 1918 р.

Конституційні основи ЗУНР

- **13 листопада 1918 р.** було затверджено Конституційні основи новоствореної держави — «Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії», згідно з яким вона отримала назву «Західно-Українська Народна Республіка».
- Закон визначав територію ЗУНР, яка охоплювала **Галичину, Буковину і Закарпаття**.
- Територія ЗУНР становила **70 тис. кв. км.**, населення — **6 млн.** осіб.
- Національним меншинам на території ЗУНР гарантувалися рівні права з українським населенням.
- Затверджено **герб держави** — Золотий Лев на синьому тлі, та **прапор** — блакитно-жовтий.

4. Тимчасова Конституція Карпатської України – 15 березня 1939

Тимчасова Конституція Карпатської України

- «Закон число 1» містив вісім статей, у них проголошувалися і визначалися, відповідно:
- **Незалежність держави.**
- **Назва держави.**
- **Форма правління** — республіка на чолі з президентом, обраним сеймом.
- **Статус української мови як державної.**
- **Барви державного прапора** — синя (горішня) і жовта (долішня).
- **Державний герб** — колишній крайовий герб, доповнений двома новими елементами, а саме тризубом і хрестом — «медвідь у лівім червонім півполі і чотири сині та три жовті смуги у правому півполі і тризуб св. Володимира Великого з хрестом на середньому зубі».
- **Державним гімном** — «Ще не вмерла Україна» (без вказівки на авторів слів і мелодії).
- Що закон набуває чинності з моменту його ухвалення.

- Невід'ємною складовою історії українських конституцій є акти конституційного характеру Карпатської України (зокрема Тимчасова Конституція Карпатської України 1939 р.) та документи Української Головної Визвольної Ради (УГВР) 1940-1950 рр., (зокрема Тимчасовий устрій УГВР 1944р.).

5. Конституції УРСР

Чотири Конституції Радянської України були політичними документами і розроблялися спершу в ідеологічних відділах ЦК КПРС. Враховуючи це, а

також статус квазі-держави (*майже держави*), якою була Україна, дані конституційні акти з великим застереженням можна віднести до групи основних законів держави.

Конституція 1919 р.

Радянська влада, яка встановлювалася на українських землях, прагнула юридично підтвердити свою прихильність до державної незалежності. З цією метою почалося обговорення української Конституції. Згідно з постановами.

Радянська влада, яка встановлювалася на українських землях, прагнула юридично підтвердити свою прихильність до державної незалежності. З цією метою почалося обговорення української Конституції. Згідно з постановами III з'їзду

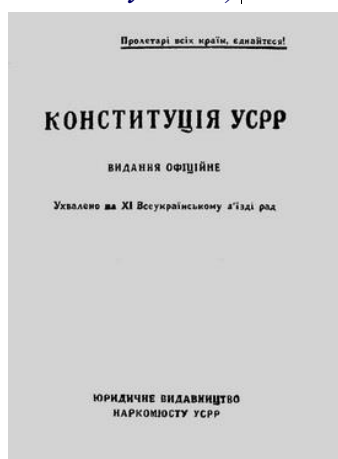

КП (б) У проект першої конституції Української РСР був розроблений Центральним виконавчим комітетом і Радою Народних Комісарів України і схвалений ЦК Компартії України. В основу проекту Конституції УРСР було покладено Конституцію РРФСР.

6 березня 1919 року у Харкові почав роботу III Всеукраїнський з'їзд Рад. На ранковому засіданні 10 березня було розглянуто і затверджено проект першої Конституції Радянської України.

Саме з ініціативи бюро комуністичної фракції III Всеукраїнський з'їзд Рад 10 березня 1919 прийняв першу Конституцію Української Соціалістичної Радянської Республіки. Тому він був більшою мірою політичним, ніж правовим документом. Офіційний проект та остаточна редакція Конституції Української Соціалістичної Радянської Республіки написані російською мовою, оскільки «Збори узаконень і розпоряджень Робітничо-селянського уряду України» виходило до 1920 року російською мовою

Конституція 1929 р. (Конституція Української Соціалістичної Радянської Республіки)

Конституція Української СРР 1929 склалася на основі тих змін у державному будівництві, в політичному та економічному житті УСРР, які відбулися в період з 1919 по 1924 рік, на базі першої конституції – Конституції СРСР 1924 року, на відбитих в ній принципах пролетарського інтернаціоналізму і соціалістичного демократизму. Конституція 1929 року, як і всі прийняті раніше радянські конституції, породжена в одних і тих же історичних умовах перехідного від капіталізму до соціалізму періоду. Як перша, так і друга конституція УСРР являли собою конституції диктатури пролетаріату, конституції соціалістичного типу.

В цьому і полягає причина наступності основних і вирішальних принципів, а також окремих положень у перших двох конституціях радянської України.

Конституція 1929 року, як і перша Конституція УСРР, законодавчо закріпила принципи диктатури пролетаріату і республіку Рад як державну форму цієї диктатури.

Конституція 1937 р. Конституція Української Соціалістичної Радянської Республіки)

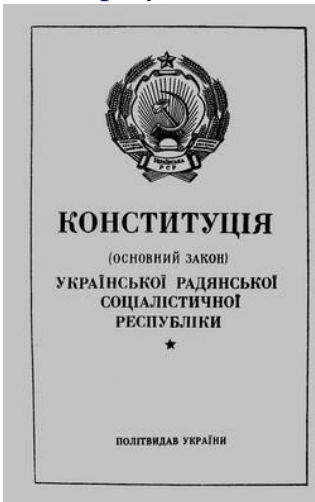
Конституція Української РСР 1937 року була побудована на основі Конституції СРСР 1936 року і в цілковитій відповідності до неї. Принцип відповідності Конституції УРСР, як і конституції всіх інших республік, основним положенням Конституції СРСР впливав з спільності і єдності економічних, політичних та ідеологічних основ розвитку всіх радянських республік у складі СРСР. Разом з

тим Конституція УРСР враховувала національні особливості республіки.

30 січня 1937 року Конституція була прийнята. Вона складалася з 146 статей, які було об'єднано в 13 розділів.

Конституція 1978 р. (Конституція (Основний Закон) Української РСР)

Четверту Конституцію УРСР прийнято 20 квітня 1978 року позачерговою сесією Верховної Ради республіки.

Україна є загальнонародна держава, яка виражає волю й інтереси робітників, селян та інтелігенції, трудящих республіки всіх національностей. Вся влада в Україні належить народові. Народ здійснює державну владу через Ради народних депутатів, які становлять політичну основу України. Всі інші державні органи підконтрольні і підзвітні Радам народних депутатів.

Організація і діяльність держави будуються на засадах виборності всіх органів державної влади, підзвітності їх народові, відповідальності кожного державного органу і службової особи за доручену справу, обов'язковості рішень вищестоящих органів для нижче стоячих згідно з розподілом їх повноважень.

Держава Україна, всі її органи діють на основі законності, забезпечують охорону правопорядку, інтересів суспільства, прав і свобод громадян. Державні і громадські організації, службові особи зобов'язані додержувати Конституції і законів України.

6. Конституція незалежної України (1996)

У червні 1996 року депутати Верховної Ради ухвалили Конституцію України.

Писали українську Конституцію цілих шість років – з 1990 по 1996. На фінальному етапі її прийняття опинилося під загрозою зриву через розбіжності між президентом Леонідом Кучмою і Верховною Радою.

Але в кінцевому підсумку Основний Закон України були прийнято о 9.18 ранку 28 червня 1996 р. За нього віддали голоси 315 народних депутатів (при 300 необхідних), і голосували вони окремо за кожну статтю. Для цього Рада була змушена безперервно пропрацювати 24 години.

Народні обранці працювали усю ніч з 27 на 28 червня. Під час голосування «За» висловилися 315 парламентарів.

«Батьком» Конституції України вважається нардеп Михайло Сирота, який очолював Тимчасову

спеціальну комісію з доопрацювання проекту.

З усіх пострадянських республік, Україна прийняла Конституцію останньою. А міжнародне співтовариство визнало її однією з найдемократичніших у світі.

Прийняття Конституції закріпило правові основи незалежної України, її суверенітет і територіальну цілісність, стало важливим кроком у забезпеченні прав людини та громадянина, сприяло подальшому підвищенню міжнародного авторитету України на світовій арені.

Закони підказують нам усім як жити у своїй країні та з її сусідами у злагоді й мирі. А Конституція України визначає якими бути усім тим законам.

Чинна Конституція України пройшла складний шлях становлення і розвитку. Вона стала вершиною, найбільш значущим здобутком української теорії та

практики конституціоналізму. Конституція України 1996 р. стала першою загальновизнаною у всьому світі вітчизняною конституцією незалежної Української держави, що визначила основи суспільного і державного ладу, права і свободи людини і громадянина, порядок організації та функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування та правовий захист Конституції.

28 червня – дата історичного голосування – державне свято і офіційний вихідний в Україні. Це єдине свято, яке закріплене в самій Конституції. А весь чинний Основний Закон складається з 15 розділів і 161 статті.

За допомогою Конституції кожен президент України складає присягу на вірність народу, поклавши руку на неї і Пересопницьке Євангеліє.

Згідно Конституції:

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (*стаття 1 Конституції України*).

Державною мовою України є українська мова (*стаття 10*).

Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України (*стаття 20*).

Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (*стаття 21*).

Діти рівні у своїх правах незалежно від походження... Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом (*стаття 52*).

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України (*стаття 65*).

Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки (*стаття 66*).

Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом (*стаття 67*).

Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності (*стаття 68*).

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент — Верховна Рада України (*стаття 75*).

Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (*стаття 102*).

В 2011 р. була презентована перша мініатюрна Конституція України – книжка розміром 2х3 см. У ній 160 сторінок, на яких вручну було написано понад 9 тисяч букв – кожна не більше 1 мм. Але мініатюра вмістила лише десяту частину тексту оригіналу. Книга важить всього 15 г. Автор – художник-графік Ігор Степанов витратив на її створення близько двох місяців.

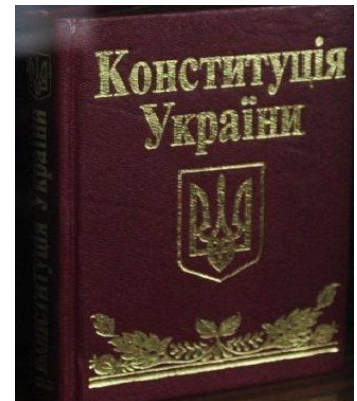
10 цікавих фактів про Конституцію України

1. 7 грудня 2011 року експерти Національного реєстру рекордів (НРР) офіційно вручили сертифікат про рекорд українському художнику-графіку Ігорю Степанову, який створив найменший екземпляр Конституції України. Міні-екземпляр нараховує 160 сторінок, розмір книги – 2 на 3 сантиметри. Вага художнього витвору складає 15 грамів. Для її написання автор використовував збільшувальне скло.

Для створення міні-книги митець використовував унікальні інструменти. За допомогою мініатюрного пера зі спеціальної сталі й унікальної індійської туші художник промалював кожен символ авторським шрифтом, а щоб фарба не розпливалася, був використаний високоякісний фінський папір.

2. Проєкт української Конституції писала спеціально створена Тимчасова комісія. Очолював її народний депутат України II-III скликань Михайло Сирота. Над проєктом комісія працювала три місяці, з 9 ранку до 10 години вечора. Через три з половиною місяці Сирота зібрав всіх керівників парламентських фракцій для обговорення. Михайло запропонував детально розібрати проєкт Конституції, щоб побачити, скільки голосів набере кожна зі статей у сесійній залі.

3. Над проєктом Конституції народні депутати трудилися впродовж усієї ночі з 27 на 28 червня. Варто зазначити, що голосування проводилося по кожній статті окремо. 27 червня повітря у парламенті було розжарене від хвилювання. Подейкували, що прихильники політики тодішнього президента Леоніда Кучми планували провалити голосування. Однак ці чутки не підтвердилися. Голосування за Конституцію набрало 315 голосів з 300 необхідних. Таким чином, 28 червня Україна отримала Конституцію парламентсько-президентської республіки з широкими повноваженнями голови держави. У світовій спільноті схвалили документ і назвали його найбільш демократичним у світі.

4. У ніч голосування за статті Конституції президента Леоніда Кучми і прем'єра Павла Лазаренко не було у сесійній залі. Згідно із записами, політики не спали, а спостерігали за тим, що відбувається, по телевізору зі своїх кабінетів. Ближче до ранку, за 20 хвилин до закінчення голосування, Кучма все ж таки приїхав до Верховної Ради. До зали президент увійшов під бурхливі і тривалі оплески народних депутатів.

5. Леонід Кучма одразу після прийняття Конституції пообіцяв гучно відзначити знаменний день і влаштувати «хороший банкет». Депутати підтримали ініціативу президента, однак пишного банкету не вийшло. Святкування закону пройшло досить скромно – народним депутатам накрили столи у підвальному приміщенні парламенту, у буфеті. Пригощали депутатів шампанським і цукерками. У цей же день разом із народженням Конституції святкували і ювілей депутата КПУ Віктора Мусіяки.

6. 28 червня Конституція України ризикувала бути не прийнятою. Президент Леонід Кучма оголосив Всеукраїнський референдум, на який вирішили винести проєкт нової Конституції України, схвалений Конституційною комісією (президентською) ще 20 березня 1996 року, але не прийнятий Верховною Радою України. Однак, після прийняття нового варіанта ВР цей наказ був скасований.

7. За 23 роки у Конституцію України було внесено шість змін. Останній раз зміни у статтю Основного закону вносилися у розділ «правосуддя». Це сталося у червні 2016 року. Внесені виправлення у Конституцію передбачали передачу повноважень Верховної Ради України відносно обрання суддів на посади безстроково у Вищу раду правосуддя.

8. З 1990 по 1996 рік депутати пропонували 15 проєктів Конституції України. Зокрема, Конгрес українських націоналістів пропонував проєкт закону, у якому Крим повинен був стати 25-ю областю України, а не Автономною республікою.

9. У 2010 році Президент України Віктор Янукович і підконтрольна йому «Партія регіонів» направила на розгляд Конституційного Суду (КС) запит про законність проведення у 2004 році конституційної реформи. Після чого КС, без узгодження з Верховною Радою, скасував Конституцію 2004 року і повернув основний закон 1996 року. Згідно з постановою Конституційного Суду, у 2004 році було припущене процедурне «порушення» при прийнятті конституційної реформи. Після цього Україна знову повернулася до президентсько-парламентської республіки.

10. 21 червня 1996 року було прийняте доповнення О. Мороза про виключне право народу визначати і змінювати конституційний лад і про те, що це право не може бути узурповано державою, її органами або посадовими особами.

В читальному залі центральної районної бібліотеки діє *on line* книжкова виставка «Україна – діалог з історією», присвячена 24-й річниці з нагоди прийняття Конституції незалежної України (1996)

Тема розкрита у фондах центральної районної бібліотеки наступними виданнями:

Список джерел:

Конституція України [Текст]: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. / відп. за вип. М. Кравців. – Івано-Франківськ: Галичина, 1996. – 64 с.

Антончик Л. Конституція Пилипа Орлика : [до Дня Конституції України] / Л. Антончик // Позакласний час. – 2015. – № 5. – С. 45 – 47.

Конституційне право України [Текст]: хрестоматія / упоряд. В.С. Журавський . – Київ: Ін Юре, 2004. – 884 с.

Ніч, коли творилась історія: [28 червня – День Конституції] // Пенсійний кур'єр. – 2019. – 28 черв. – С.2.

Чабан Ю. З греків у козаки: довгий

шлях Конституції України : [28 червня – День Конституції] / Юрій Чабан // Шкільна бібліотека. – 2015. – № 5. – С. 9 –10.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/>

День Конституції України

<http://dn.sfs.gov.ua/media-ark/local-news/print-342334.html>

День Конституції – найважливіше свято України

<https://tribuna.pl.ua/news/10-tsikavyh-faktiv-pro-konstytutsiyu-ukrayiny/>

10 цікавих фактів про Конституцію України

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф